

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB
ILICA BROJ 31, III. KAT

IZLAZI SVAKOG PETKA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

PRETPLATA: GOD. 100 D. POLUGOD. 50 D.
ČETVRTGOD. 26 D. POJEDINI BROJ 2 D.

Hanuka

Ovih dana slaviti će židovski narod opet po tradiciji Hanuku. Pakit će se svijećice, pjevat će se i pričati djeci o junaštvu Makabejaca, a čudu s uljenom lampicom, o starcu Eleazaru i majci sa sedam sinova. Osvježit ćemo opet istorijski događaj naše narodne obnove, golemu borbu, što su je vodili oduševljeni sinovi naroda, rodoljubi, koji nisu mogli i htjeli trpjeti tuđe gospodstvo na rođenoj grudi.

Vijekovima se tako slavi Hanuka, a nas uvijek iznova oduševljava ta borba na dva fronta: protiv vanjskoga i unutarnjega neprijatelja. Jer i mi sami vodimo istu borbu. Ne doduše mačem, već svojim istorijskim pravom na Erec Israci.

I jedva smo teškom mukom izvojsili svečano priznanje našega prava po narodima svijeta, i svladali otpor u vlastitim židovskim redovima, pošli smo na rad da obnovimo zemlju i narod. Jedni dadoše svoje oduševljenje i snagu, žrtvovaše udobnost i laki život, da u teškom, nenaviklom fizičkom radu opet izgrade staru domovinu; drugi materijalnim žrtvama omogućuju da se izvede golemo djelo, da se raštrkani narod, nakon li-sućelnog rasula, opet povraća u svoju domovinu, zanemarenu i opustošenu, i da je s ljubavi opet pretvori u cvatući vrt. Svaki doprinosi svoj obol prema svojim mogućnostima.

Započela je nova epoha u židovskoj povijesti. Već vidimo prve zametke novoga djela, koje obećaje velike nade. I sretni smo što možemo da učestvujemo u gradnji i svijetlu dokazati, da smo pozitivan faktor u ljudskome društvu.

Znali smo, da je velika i teška zadaća, koju treba da izvršimo. Potpunoma smo sebi svijesni, da samo mi iz sopstvene naše snage možemo da dovršimo ovo grandiozno djelo i nismo ni od koga ništa drugo tražili, no da nas se pušta na miru, e bismo sve svoje napore koncentrirali na velik cilj obnove zemlje i naroda.

Bili smo jakovjermi. Odviše smo vjerovali u zadanu nam riječ Lige Naroda, koju smo smatrali dovoljnom garancijom. Nismo više toliko pažnje posvetili političkome radu, jer smo držali da nam s te strane više ne prijeti opasnost. Ali neprijatelji cionizma i židovskoga naroda intenzivno su radili, i što se nije mogla javno provodjati, radilo se potajno. Moćne podzemne, mračne sile ustale su protiv nas. Započeli su svojim radom najprije u Erec Isracu, huškajući Arape protiv Židova i obnovnog rada, ne bi li nam tako onemogućili izvedenje našega djela. Mi se nismo dali smesti i nastavili smo provedenjem našega plana. Otvorena i javna ova borba, koliko god smo je žalili, ne samo u svome

vlastitome interesu, već i u interesu samih Arapa i razvoja zemlje, podstreknuła nas je što više na još žilaviji rad, ubrzala je samo tempo našega nastojanja.

Kad nije uspio ovaj pokušaj, počeli su rovariti potajno kod velikih sila. Arapi šalju u svijet memorandume o njima nanešenoj nepravdi, a njima se priključuje Vatikan, koji se boji za Sveta Mjesta, kao da to — sve da i nije to pitanje uređeno, premda je Engleska, dakle hrišćanska država, preuzela zaštitu Svetih Mjesta — može biti gravamen protiv izgradnje židovske narodne domovine.

Ovaj put bili su bolje sreće. Uspjelo im je da dodju pred vrhovnu instancu, koja ima kontrolu nad Palestinskim mandatom. Liga Naroda bavila se izvještajem mandatske vlasti i tom je zgodom vrhovni komesar Palestine, Sir Herbert Samuel, pred mandatarinom komisijom Lige naroda opovrgnuo sve navode arapskoga memoranduma. Ali Vijeće Lige je — povrh svega priznanja Herbertu Samuelu i engleskoj upravi — ipak pozvalo Arape, da konkretiziraju svoja gravamina. I nije se samo time zadovoljilo. Ono je što više, a da i ne poznaje prilike u Palestini, ustvrdilo, da židovska imigracija nije vazda poslužila interesima zemlje, jer imigranti nisu dovoljno spremni za poljoprivredni rad. Sve to potaklo je engleskog ministra inostranih djela, Chamberlaina, da oštro odbije ovaj slav Lige Naroda, istaknuvši, da su židovski imigranti vrlo podestan element i da su za ekonomski razvoj zemlje mnogo doprinijeli. Ogradio se i protiv toga, da se Arapi pozivlju, ma i indirektno, da pobliže motiviraju svoje žalbe.

U našu istoriju zabilježiti ćemo jedno novo razočaranje. Nije to prvo i ne će biti posljednje. Ono nas za čas može potresti, ali nas ne može pokolebati u našoj čvrstoj želji, da postignemo konačni naš cilj.

Hanuka neka nam dade novog podstreka, neka ojača našu stvaralačku volju i požrtvornost, da izgradimo novo svetište našem narodu.

Još o Jewish Agency

U dva sam navrata pokušao da razložim, u kakvom stadiju danas stoji pitanje Jewish Agency*. Nastojao sam, da mi izvodi budu što objektivniji, te sam se baš stoga oslanjao kod mojih razmatranja na izvještaje egzekutive i na protokol o zasjedanju Akcionog Odbora. Ovi su mi dokumenti — uz neke izvještaje vodećih ličnosti i sa strane većine i sa strane opozicije — bili i podloga za neke subjektivne primjedbe o ovom pitanju.

* Cijonistička organizacija i Jewish Agency i »K proširenju Jewish Agency« u »Židovu« 1924. g.

Bavim se ponovno ovom temom, jer držim potrebnim, da se reflektira na neke tvrdnje, što su iznešene u uvodniku predzadnjeg broja »Židova« (br. 51.). Ne ću opet pertraktirati cijelo pitanje, jer mi se čini, da je dovoljno diskutovano, sve dok ne stignu novi podaci o stanju cijele stvari. Ograničit ću se tek na kritiku nekih tvrdnja pisca i to tek u krupnim potezima, dok glede detalja upućujem na prijašnje članke.

Nema sumnje da imade i s ove i s one strane oceana necijonista, koji podupiru rad oko obnove Erec Israela i znadem, da su mnogi od njih postavili uvjet, da ih se ne proglasi cionistima. Vjerujem, da ovi nijesu pokrenuli pitanje proširenja Jewish Agency. To su tek pojedinci i male grupe, no ne one mase, one velike grupe, koje treba tek predobiti. A koga treba da se predobije, Weizmana dosta je jasno izjavio u svom ekspozeu i svojoj replici na zasjedanju Akcionog Odbora. To su velike široke mase američkog židovstva, koje hoće da saradjuju, ali su s ovom željom pokrenuli pitanje proširenja Jewish Agency. Drema tome ne može stajati tvrdnja uvodničara, da postoji volja za približenje samo s naše strane. I oni drugi to hoće, no forsirati se to mora s naše strane. Jer mi smo i ostali ćemo, nadam se, ultimum movens.

No čemu polemika? Nakon svih svojih izvoda, koje sam evo ovdje nastojao da pobijem i sam uvodničar tvrdi: »...u Americi imade najviše Židova necijonista, koji pokazuju volju za rad o izgradnji Palestine i koji imaju interesa za saradnju u Jewish Agency tako, da bi proširenje Jewish Agency možda upravo samo u Americi donijelo zbilja novih ljudi i novih sredstava«. Držim, da je, ako uspije proširenje Jewish Agency »samo« s pomoću američkih necijonista, već time Weizmanova koncepcija realizovana i ako znamo, da računa i na saradnju necijonističkih krugova u Engleskoj. No ovi i necijonisti na kontinentu povest će se vjerojatno za svojom braćom u Americi.

Ispravna je tvrdnja uvodničara — a taj je fakat za nas veoma utješljiv — da ih imade vrlo mnogo, naročito u Americi, koji za sudjelovanje na obnovnom radu u Erec Isracu osnovaše svoje vlastite institucije i hoće tako da rade preko vlastitih pouzdanika i na temelju vlastitih planova. Bit će da nemaju političkih ambicija i da čak perhoresciraju politički rad u cionizmu — no ne mogu da sljedim uvodničara, koji iz toga izvodi zaključak, da oni ne će kooperacije sa cionističkom organizacijom i da ne će da nose suodgovornost za obnovni rad cionističke organizacije. Naprotiv držim, da su baš ovi krugovi, koji su dezinteresovani na političkom radu, omogućili Weizmannu da pred-

loži kao bazu za pregovore s njima onaj načrt ustava Jewish Agency, koji cionističkoj organizaciji rezervira političku inicijativu, dočim s drugima dijeli ekonomske i druge radove. Ovi su krugovi dobrim dijelom identični s »Brandeisovcima«, koji do sada nisu napustili svoju ideologiju, pa se naprotiv cionistička organizacija morala približiti njihovoj. Treba se samo sjetiti budžetne debate na zasjedanju Akcionog Odbora i zadnjih članaka potpredsjednika američke cionističke organizacije Avrama Goldberga o »novom kurzu« (Židov je donio jedan od ovih članaka i kritički ga posmatrao), onoga isto ga Goldberga, koji je u samoj Americi bio najveći protivnik Brandeisovog sistema.

I ako se ideologija vodećih krugova cionističke organizacije (ne svih cionista) približila ideologiji »Brandeisovaca«, ne može se znati, hoće li se ovi vratiti u organizaciju, iz koje su jedamputa istupili iz nama nepoznatih razloga. No sigurno je da mogu i hoće kooperirati u Jewish Agency. Isto vrijedi i za baruna Rothschilda i ljude njegovoga kova, koji za cijelo nijesu a limine odbili pregovore s Weizmannom.

Opravdano se polaže najveća važnost nadi, da će proširenjem Jewish Agency priteći nova sredstva za obnovni rad u Palestini. Što smo se prije nadali od Keren Hajesoda, to sada očekujemo od Jewish Agency. I ako je Keren Hajesod mnogo doprineo, nije onoliko, koliko smo se nadali i koliko je trebalo. I ne varajmo se!

Usprkos najsvečanijih poziva na sav jevrejski narod i najintenzivnijeg rada nismo uspjeli; cionisti, a pogotovo necionisti nisu dali svog maasera pa nije vjerojatno da bi koristili daljnji manifesti i aneli. Hoće li Jewish Agency bolje uspjeti? Ne znamo, ali pogriješno i lakoumno bi bilo odbiti jednu šansu, gdje je Weizmann tek nedavno izjavio, da se nada, da će u dogledno doba biti cionistička organizacija riješena svih materijalnih briga, kad Jewish Agency započne svojim redovitim radom. Pod time se ne smije razumjeti, da će cionisti biti riješeni svog najtežeg i mukotrpnog rada oko sakupljanja novaca. Kako sam rekao u jednom od svojih prijašnjih članaka, cionisti morali će sada pokazati još i više aktiviteta i požrtvornosti, ako će htjeti da zadrže onaj dominantan položaj, koji im daje i predviđa ustav Jewish Agency.

O. N.

Položaj istočnog židovstva

Nakon povratka g. M. M. Usiškina imao je dopisnik Keren Kajemet interview s njime, u kojem Usiškin prikazuje položaj evropejskog židovstva i njegov agitacioni put za Keren Kajemet. Iz ovog interviewa vadimo ovo:

Na pitanje glede općeg dočeka odgovorio je Usiškin:

»Priznajem da nisam očekivao takovo oduševljenje. Srdačnost prijema i velike demonstracije nadmašile su sva očekivanja. Moram ove manifestacije prigodom mog dolaska, da pripišem probudjenom interesu židovskih masa za Erec Jisrael. Prije je bio Erec Jisrael san, smjeli ideal, za koji su radili samo idealisti. Danas je ta zemlja zbilja, nije više plod mašte. Vanrednu srdačnost zahvaljujem sigurno i okolnosti, da sam došao kao stanovnik Palestine, koji je donio autentične vijesti iz zemlje.«

»Na koji način se pokazao ovaj interes?«

»Ima dva elementa palestinskih interesata. Najprije veliki broj onih, koji se lično žele preseliti u Erec Jisrael. Po svim evropejskim zemljama imade lisuće Židova koji čekaju dan, kad će moći poći u Palestinu. Njihov broj cijenim na 2 milijona. Možda tome doprinosi ekonomsko politički položaj, ali je sigurno najvažniji faktor želja, da lično sudjeluju kod izgradnje narodne domaje. Nadalje velik je broj bogatih Židova, koji ne žele naseliti se u Palestini, ali koji bi ipak htjeli učestvovali na obnovi Palestine, pa bilo to samo financijskim učešćem.«

»Bori li se tko protiv toga pokreta?«

»Cijonizam ima svojih starih protivnika. Ima ih četiri kategorije: a) lijevo krilo socijalista, koje ima znatan utjecaj na omladinu. Od Rumunjske sve do Litavske i Poljske imade mnogo antinacionálnih elemenata, koji svoju duševnu hranu dobivaju iz Rusije. Oni su žestoki protivnici cionističkog pokreta. U Bukarestu, Rigi i Jasiju govorio sam u skupštinama takovih djaka, jer sam htio da upoznam njihove nazore. Čuo sam da su opetvali stare preživjele fraze; nemaju zdrave životne filozofije pa nisam ponio najbolji dojam o njihovom duševnom i intelektualnom nivou. Ipak bi nam s vremenom moglo uspjeti, da ovu omladinu opet predobijemo; b) zatim imademo jidišista, koji su još dosta jaki u Poljskoj i Litavskoj i ako ne tako jaki, kao što su prije bili. Oni su židovski po duhu, ali su antipalestinski i antihebrejski raspoloženi

i hoće da riješe problem narodnih manjina u diaspori; c) velik je dio gornjeg sloja srednje klase koji ne stavlja otpora, ali indiferentno je prema Erec Jisraelu; to je grupa pasivnih asimilanta; d) konačno imademo ekstremno ortodoksne. Ovi — Agudat-Jisrael i njezini privrženici — ogorčeni su neprijatelji cionističke organizacije, ali ne izgradnje Erec Jisraela. Za njih je hebrejski samo sveti jezik. Oni ugrožavaju našu narodnu organizaciju, ali imaju jak interes za našu zemlju i držim da će i oni doprinjeti razvitku židovske zemlje.«

»Koji je Vaš dojam o položaju galutskog židovstva uopće?«

»Bolno me se doimalo kad sam vidio da judaizam — židovska religija — u svim centrima koje sam posjetio, gubi na terenu. Tradicionalni židovski šabat gołovo je nestao. Zamislite što to znači da pored sinagoge u Kovnu nadjete otvorenu židovsku tiskaru u subotu. U Varšavi štampa se i prodaje židovski list; to se događa i kod poljskih cionističkih novina, a da se tome nitko ne čudi? U zemljama srednje Evrope znatno se povećao broj mješovitih brakova. Iznimku čini Poljska, jer se Poljaci protive mješovitim brakovima. Napadna je činjenica, nepoznavanje židovske kulture u širokim krugovima, studij talmuda sve više iščezava, a židovska djeca rastu, a da ne poznaju alef beta.

S druge strane opaža se medju mladim elementima kulturni napredak, naročito glede hebrejskoga, koji se jezik sada u mnogo većoj mjeri govori no prije.«

Na pitanje glede praktičnih rezultata svoje turneje odgovorio je Usiškin:

»Cilj moga puta bio je trojak: da oživim vjeru židovskoga naroda i njegovu sopsvenu snagu, koja je znatno popustila uslijed katastrofe rata i poralnog vremena. Zatim da židovske mase zainteresujem za izgradnju Erec Jisraela, tako da ne bi ostala po stranice ni jedna općina, pa nihi pojedinac. Konačno da upravim apel za kulturnu renesansu pomoću hebrejskog jezika i literature.

Prema oduševljenju i praktičkim rezolucijama mnogih konferencija i skupština kojima sam pribivao, smijem reći, da sam dao jak poticaj, da se postignu ta tri cilja, i da će oni, koji će nastaviti rad našim linijama, sigurno uspjeti. Uspjeh doduše zavisi o svakodnevnome radu. Na svoju veliku žalost moram reći, da smo na tom polju još dosta slabiji i to u radu u cionističkoj organizaciji uopće, a i u radu obih njezinih financijskih

Skice iz Nove Palestine

Piše Rabi Silvermann, Newyork.

»Naša« djeca.

U Palestini postoje dvije grupe, koje vladaju svime: halucim i djeca. U Jerusolimu, gdje sam se, svladan čarima staroga grada, dulje zadržavao, manje se opažaju halucim, ali kad jedna grupa prodje cestom, tad se ima osjećaj, da stojimo pred osvajačima.

Djece ima svagdje i postoji napadno duševno srodstvo izmedju cvih odvažnih mladih dječaka, koji većinom potječu od roditelja, koji su odrasli u evropejskim getima, i ovim novim došljacima, koji su većinom proživjeli svjetski rat. Svi su oni ravnatelji.

Škole stvaraju jaki duh djece. Jučer sam slučajno prošao pored jedne od tih škola, u kojoj je baš nauka dovršena. Čuo sam, kako su veseli mladi glasovi sebi dovikivali sve u hebrejskom jeziku. Slušao sam s čudnim

osjećajem da doživljujem čudo. Činilo mi se kao da se opet obnavljaju iz drevne prošlosti dani profeta. Kad sam to rekao jednom mladome čovjeku — sigurno jednom od učitelja — odgovorio mi je: »da, oni su naša prošlost, ali što je važnije, oni su i naša budućnost«.

Ta škola pripada cijelome jednom školskom sistemu, tako sam informiran na veliko začudjenje moje, koje sam u orijentalnoj zemlji mislio naći, samo neki čarobni nered. Ovak školski sistem zahvaća svu zemlju, od Dana do Beršebe, sa 129 škola. Njime upravlja odgojni departement, koji izradjuje naučnu osnovu i brine se za kvalifikovane učitelje. Ima tu dječjih vrtova, pučkih škola, tehničkih i znanstvenih škola, a sad se na Maslinovom brdu grade prve zgrade za sveučilište, koje ima da bude krma cijeloga sistema.

Sigurno će mnogoga da začudi, da bi pu-

čanstvo od 100000 duša (nijedan od njih nije osobito bogat, većina su vrlo siromašni) moglo da uzdržava ovakav odgojni sistem. No ovo školstvo ne uzdržava samo palestinske židovstvo, već ga podupiru Židovi cijeloj svijeta s Keren Hajesodom i drugim institucijama.

Slijedećeg dana sreo sam u jednom jerusolimskom predgrađu skaute. Mladež je vazda sjajna, ali u ovoj zemlji čini mi se sjajnijom no drugdje. Približio sam se grupi i rekao sam vodi: »Vi imate mnogo razloga da budete ponosni s Vašom djecom«. »Ona su i vaša«, odvratio mi je i ja sam ga razumio.

»Einstein«.

Prije moga odlaska iz Jerusolima odlučio sam da pogledam hebrejsko sveučilište, o kome sam toliko već čuo. U Americi čuo sam o jednom medicinskom odjelu, što ga grade američki liječnici.

instituta, Keren Kajemeta i Keren Hajesoda. Što se tiče »općih cijonista« to su većinom ljudi koji stoje već godinama u organizaciji i nisu više tako sposobni za rad kao prije. Mladja generacija tek djelomice pripada toj partiji, većina omladine priključila se je radničkim ili misrahističkim organizacijama. Pored toga imaju stari cijonisti, koji vrše i danas svoju dužnost, da snose teret židovskih općinskih uprava. Oni se brinu i za opće ekonomske, političke i kulturne probleme Židova. Ne može im se spočitavati što donekle zanemaruju svoj cijonistički rad radi onih drugih radova, koji su nužni u borbi protiv asimilanskog neprijatelja. Konačno, Židovstvo je galuta velika naša rezerva za renesansu naroda i izgradnju zemlje. Političke stranke počevši od desnice do najskrajnijih ljevičarskih odlikuju se strančarstvom. Sastoje se od samih frakcija, koje se bore međusobno radi formalnih pitanja. Potpuno su zakupljene partijskim interesima. Nemaju vremena, a često ni volje da izvrše konstruktivni rad za Erec Jisrael i za financijske institucije cijonističke organizacije. To je doduše bolno, ali istinito.

Kod prijašnje jedne zgrade rekao sam, da imademo veliku i vrlo odanu vojsku s dobrim generalima ali bez časnika. A u svakoj borbi zavisi pobjeda samo o časnicima.

»Što ste donijeli Židovima iz Palestine?«

»U mojim razlaganjima o izgradnji zemlje vazda je Geulat haarec — izbavljenje zemljišta putem Keren Kajemeta — bila u središtu; ne možda zato što sam predsjednik te institucije, već za to, jer sam čvrstog uvjerenja, da je sad Geulat haarec najvažnija od sviju zadaća u zemlji. Historičar cijonističkog pokreta imat će da zabilježi mnoge pogreške. Prezreli smo Hoveve Cijon koji su položili temelj našem narodnom pokretu. Jedna od naših najvećih pogreška bila je, što nismo pretežiti dio vremena i naše energije upotrijebili za izbavljenje zemljišta. Danas nije još 5% od ukupne površine Erec Jisraela u židovskim rukama. Keren Kajemet zanemaren je u poratno vrijeme, postao je pastorkom cijonističke organizacije, pa su i neke vodje organizacije izjavili, da ne trebamo više zemljišta. U samoj Palestini čuje se drugo mišljenje — počam od ultra ortodoksnih Židova u Mea Šearim u Jerusolimu do ekstremnih ljevičara u radničkoj kvuci u Galileji. Oni će svi postaviti zahtjev: »Ne zanemaruje ni zemljišta, jer nitko ne zna, što će donijeti budućnost!«

»Sjećam se još borbe, koju sam morao provesti radi velikih kupnja zemljišta u Emeku. Morao sam se boriti ne samo svim mogućim poteškoćama i nedostatkom novca, već i protiv vodećih ličnosti u cijonističkoj organizaciji. Na XII. kongresu morao sam da opravdam kupnju toga zemljišta. Zamislite kakav bi bio danas naš položaj bez zemljišta u Emeku! Slična situacija može nastati ako ne ćemo koncentrirati sve naše sile na kupnju zemljišta. Imademo mnogo potreba: kolonizaciju, imigraciju, kulturni rad, trgovinu itd. Svi su ti faktori važni, ali njihov polaganiji razvoj ne sadržaje za nas opasnosti. Napredak u našim područjima zavisi samo o nama. — Do nas je da namicanjem sredstava proširimo rad na svim tim područjima. U pitanju kupnje zemljišta stvar ipak drugačije stoji. Tu smo ovisni o silama, koje su izvan naših redova. Mi ne možemo unaprijed znati, što će doći. Ne možemo znati, da li ćemo kasnije moći kupiti zemljišta. Meni je uvijek pred očima memento mori — da će možda biti prekasno, kad ćemo htjeti kupiti zemljište. Ta me misao potakla da poduzmem taj dugi put po Evropi. Odlučio sam da sav svoj život založim za to da se ne obistinii ta strašna slutnja.«

»Kako je primljen Vaš apel?«

»Moram reći, da su mase židovskoga naroda shvatili zov jišuva za povećanjem zemljišnoga posjeda. Nisu pitali za potankosti, nisu se upuštale u partijske diskusije. Spoznali su opasnost koja nama, narodu bez zemlje, prijeti. Moj je apel s oduševljenjem primljen što više i od protivnika cijonističke organizacije. I oni žele da učestvuju pri izgradnji Erec Jisraela. I premda židovske općine Evrope još uvijek trpe pod posljednicama rata, ipak su razne zemlje zaključile, da će u godini 5685 namaknuti 250.000 funti. Ja sam uvjeren, da će oni to provesti, samo ako će lokalni saradnici znati da iskoriste duh, koji pokazuje, da je evropsko židovstvo još uvijek živo.

»Kakvi su sad prihodi Fonda?«

»Istom posljednjih godina uspjelo je KKL da pobudi interes za svoj rad. Prije dvije godine spali su primitci na 72.000 funti i samo preseljenje Kerena u Palestinu donijelo je novoga poleta. U prvoj godini nakon preseljenja sabrano je 120.000 funti, a do 30. septembra 1924. namaknuto je 170.000 funti. U ovoj godini nadam se da će dohoci fonda narasti na pola milijuna funti. U velikome zavisi od uspjeha o Americi, koja doprinosi

70% Keren Hajesodu, a 24% Keren Kajemetu. Pošto je Evropa preuzela namicanje od 250 hiljada funti, a ostale zemlje takodjer jedan dio, nadam se, da ne će biti teško u Americi nasmoći ostatak.

Prikazao sam Vam u kratkim potezima moj dojam, završio je Usiškin.

Slika pokazuje mnogo sjene, ali i mnogo svjetla. Opaža se velik interes za izgradnju Erec Jisraela. Evropa, koja nam je zasadila u srce čeznju za Erec Jisraelom, dala nam je pjesnike i umjetnike, Herzla i cijonističku organizaciju i ta Evropa još nije otstupila o polja rada. Ima tamo mnogo latentnih sila. U zajednici s drugim zemljama a naročito s Amerikom evropejsko će židovstvo doprinijeti svoj udjel za izgradnju zemlje, ne radi progona kojima je izvršeno, već kao konkvencu svoje slavne prošlosti.

Rad Keren Hajesoda u Palestini u mjesecu oktobru

Kolonizacija.

Oktobar, prvi mjesec nove godine, vazda je od osobite važnosti za Palestinu, jer u tom mjesecu moraju započeti radovi na poljima, još prije no što počne veliko kišno doba. Ovaj put mogao je Keren Hajesod više no do sad podupirati te radove. Koloniste mogli su pomoću kupljenih strojeva i tegleće marve pravodobno orati i sijati. Cinjenica, da je cijonistička Palestinska Egzekutiva u ovom mjesecu utrošila 56000 funti, dokazuje, koliko je Keren Hajesod podupirao koloniste. Premda Keren Hajesod nije mogao u gotovome pokriti cijeli taj iznos — on sačinjava gotovo 50 posto cjelokupnog poljoprivrednog budžeta — mogao je ipak zajmovima i drugim sredstvima postići, da je Egzekutiva provela plan svoga rada. Uslijed pravodobnih terminskih kupnja, koje su obavljene u ljetu i to pšenice, ječma, sijena i t. d. u vrijednosti od 10000 funti, sad je uštedjeno 30 posto. Od iznosa od 36926 funti, koje je u oktobru od Keren Hajesoda doznačen u Palestinu, kupljeno je tegleće marve za 5100 funti. Nahalal, Kfar Jeheskiel i Kfar Malal dobili su 90 krava u vrijednosti od 1000 funti, isto tako i Hifin i Tel Adas; Ejn Harod i Tel Josef dobili su krave u vrijednosti od 2800 funti, a ostatak od 9000 funti, koji je takodjer potrošen za kupnju krava, podjeljen je medju druge kolonije.

U oktobru zaključeni su ugovori za gradnju odnosno reparaciju od 28 staja u Ejn Haju, gradnju od 10 staja u Merhaviji, 9 u Kalandiji i 8 u Kfar Jeheskielu i 5 u Nahlat Jehuda. Za te radove stavio se na raspolaganje da nadzire arhitektonske detalje arhitekt Rihard Kaufmann. Pored toga izabran je odbor za preispitanje već dovršenih zgrada i da izvjesti o eventualnim prištednjama kod gradnje.

Kod kupnje gradjevnog materijala kao drva, željeza i cementa mogla se cijena uslijed dobrih veza i velikih kvantuma koji su potrebni, potisnuti za 10—15 posto ispod tržišne cijene.

Hebrejsko školstvo.

Kod školstva treba prije svega istaknuti porast školske djece. Odgojni departement otvorio je sve škole, t. j. 129 škola sa 450 učitelja i sa 12000 školske djece naprama 122 škole sa 433 učitelja i 11542 školske djece u prošloj godini.

Da bi se udovoljilo porastu školske djece, koja su došla novom imigracijom, otvorilo se u Jafi 12, a u Hajfi 2 nova razreda, dok

U ranu zoru jednog lijepog dana pošao sam se u pratnji jednog američanskog trgovca na Skopus brdo.

Nakon kratkog vremena uspinjanja došli smo na cilj. Uslijed divnog vidika, koji se sa svih strana pružio, zaboravio sam na sveučilište. Pred našim nogama ležali su krovovi i tornjevi Jerusolima; ondje opet predgrađa i humci Judeje, a s druge strane prekrila je tamna magla obronke brežuljaka, koji se protežu od Moaba.

»Vanredno su lijepo mjesto odabrali«, rekao, »ali gdje je sveučilište?«

Sveučilišta još nema i vidio sam samo temeljni kamen, što su ga Weizmann i drugi položili tik kraj jedne stare zgrade, u koju je smješten provizorno biokemijski odjel, jer se medjutim za njega već grade nove zgrade.

»Ne znači li to upregnuti kola pred konjima« upita moj prijatelj, »kad se tako počine graditi sveučilište?«

Vodja nam razjasni stvar ovako:

»Ovo sveučilište ili barem njegov prirodoslovno-znanstveni fakultet treba prije svega da posluži interesima zemlje. Mikrobiološki i kemijski laboratorij donijeli su već mnogo koristi zemlji. Mi smatramo i poljoprivredni institut i pokusnu stanicu, kojom upravlja prof. Warburg, kao dio sveučilišta, a Vi sigurno znate, što je taj institut već uradio za palestinsku poljoprivredu. Akademski odjel doći će tek kasnije, ali i oni su već u pripravi.«

Meni je bilo sasvim naravno, da je jedna od prvih zadaća kod izgradnje duševnog centra židovske rase gradnja velikog centra za prosvjetu.

»Mislite li, da će ovdje nastati »Einsteini?« pitao je jedan od našega društva.

»Zašto ne?«, odgovori vodja, »naročito otkad nam sam Einstein pri tome pomaže.«

bogoštolovne općine (Palmotićeve ulica 16) svoje #7. redovito svečano hanuka sijelo, na koje se pozivlju svi članovi, seniori i prijatelji Lit. Sastanaka.

Raspored: 1. Pozdravni govor predsjednika. — 2. Oscar Brauner: Hanuka. — 3. Čiča Gross: Recitacije. — 4. Gaci Feller: Recitacije. — 5. Lily Weiss: Solo točka (na klaviru). — 6. Oskar Fišer: pjeva žid. nar. pjesme (uz pratnju Branka Kreča). — 7. Ernst Deutsch: Svira na guslama (uz pratnju Dragutina Radingera). — 8. Lily Weiss i Gaci Feller: Weber: Rondo (četveroručno na klaviru). — 9. Zbor Lit. Sast. pjeva nekoliko pjesama. — Iza pozdravnoga govora pale se svijećice i zbor pjeva Maoz Cur.

Svečana hanuka-akademija »Makabija«. Kako smo već u prošlom broju javili, održat će se tradicionalna hanuka-akademija zagrebačkoga »Makabija« u nedjelju 24. kisleva (21. decembra) u dvorani Sokola I. (Bogovićeve ulica 7).

Kao sve hanuka-akademije, imat će i ovogodišnja karakter svečanosti. Prema tome je i program te akademije udešen.

Prije gimnastičkih točaka je paljenje svijećice, koje obavlja gosp. nadkantor Rendi i svečani govor predsjednika »Makabija« g. Dra. Hinka Hirschla. Sam gimnastički program odaje i ovaj puta tendenciju vodstva gimnastičke sekcije, da goji najmoderniju gimnastiku: ritmičke i skupinske vježbe sa i bez sprava. Sprave su i ovaj put slabo zastupane.

Najinteresantnije, izgleda da će biti ritmičke vježbe loptama ženskih naraštajki, »petka«, »devetka« Erbenova za muški naraštaj i »Povijest Židova«, simboličko-ritmička devetka.

Vježbe loptama od M. Jankovića prikazuju u pregledu sistem tihkrasnih vježbi. Te su vježbe prethodnik za daljni rad sa tim vježbama kod članica i članova.

»Devetka« Erbenova stavlja vrlo teške zahtjeve na vježbače. I ta, po kompoziciji divna stvar, naišla je na dolične izvodiocce, najbolji naraštaj u Zagrebu — Mababijeve srednjoškolce.

»Povijest Židova« vježbama i simboličkim skupinama prikazuje u pregledu povijest židovstva. Vježba stavlja na izvodiocce ne toliko fizičkog napora, koliko shvaćanja i ljubavi za izvedbu.

Za Zagreb će ta vježba biti novost, jer tu članstvo prvi puta nastupa u ritmičkim vježbama. Program same akademije je slijedeći:

1. Paljenje svijećica,
2. svečano slovo,
3. proste vježbe pomlatka muškoga,
4. proste vježbe ženskoga pomlatka,
5. ritmičke sustavne vježbe loptama (naraštaj ženski),
6. sustavne proste vježbe — muški naraštaj,
7. vježbe i skupine sa srednjim ručama sa odskočnom daskom (članovi),
8. sustavne ritmičke proste vježbe (članice),
9. skupine na stolu (m. naraštaj),
10. »Petka«, ritmička scena (članice),
11. »Devetka« (naraštaj muški),
12. »Povijest Židova«, simboličko-ritmička devetka (članovi).

Početak akademije je točno u 8 i pol sati na večer.

Preostale karte prodavat će se na blagajni na dan akademije od pol osam sati dalje.

Karovačka židovska omladina priredjuje na 7. dan blagdana Hanuke, t. j. u subotu dne 27. o. mj. u osam i pol sati na večer u velikoj dvorani »Zorin-doma« svoju Hanuka-akademiju. Program se sastoji iz glazbenih, gimnastičkih točaka, plesa, živih slika itd., kojeg izvadljaju isključivo članovi udruženja. Poslije akademije slijedi nezvezana zabava. Pozivamo ovim sve, koji žele učestvovati ovoj akademiji, da svoj dolazak najave na adresu »Karovačke Židovske Omladine« (Gjuro Reiner, Zagrebačka ulica).

IZ RADNOGA ODBORA SAV. ŽID. OML. UDRUŽENJA.

1. Okružne konferencije. Konferencija osječkoga okruga sazvana je za 25. decembra u Vukovar. Sva udruženja toga okruga (Brod, Osijek, Požega, Slatina, Sombor, Subotica, Vinkovci, Vukovar), ima da javne dolazak delegata i go-

stiju ekspresno ili brzojavno na adresu Vlado Krausz, Vukovar. U ime R. O. prisustvovat će toj konferenciji predsjednik S. Ž. O. U. Cvi Rothmüller. — Konferencija beogradska okruga sazvana je za 1. januara 1925. po novom kalendaru u Beogradu. Sva udruženja toga okruga (Bijeljina, Beograd, Mitrovica, Niš, Novisad, Ruma, Stari Bečej, Vršac) neka se odmah obrate glede svih uputa na saveznoga potpredsjednika Ivu Almuli, Beograd, Kralja Petra 26. — Konferencija sarajevskoga okruga ima da bude na pravoslavnu Novu Godinu. Sva udruženja toga okruga (Derventa, Sarajevo, Travnik, Tuzla, Višegrad, Zavidovići, Zenica) neka se odmah javne sa svojim željama na adresu Oto Becker, Sarajevo, Aleksandrova 41. — Konferencija zagrebačkoga okruga već je jedanput održana, ali zbog kratkoće vremena nije iscrpla dnevni rad, pa će biti sazvana za konac januara. Sva udruženja ovoga okruga (Banjaluka, Bjelovar, Karlovac, Koprivnica, Križevci, Sanski Most, Sisak, Zagreb) neka pišu sve zahtjeve na adresu Ture Schwarz, Zagreb, Gjorgjićeva 19. — Konferencija južnosrpskoga okruga (Bitolj, Skoplje) bit će prema dogovoru s Atehijom, Bitolj spojena s putom izaslanika R. O. oko pravoslavnoga Uskrsa.

2. Prijava sav. članova. Rok prijave sav. članova produkuje se do 5. januara. Koje udruženje ne će prema uputi u Sav. Vjesniku do tog roka poslati popis svojih članova, kaznit će se disciplinarno.

3. Savezna članarina. Prema zaključku Sav. Vijeća u Novome Sadu odredjen je rok za plaćanje sav. članarine za I. semestar do 15. decembra. Budući da mnoga udruženja nijesu do tog roka platila sav. članarinu, to će R. O. čekati do 5. januara. Koje sav. udruženje, grupa ili član-pojedinac ne će do tog datuma platiti sav. članarinu za I. semestar (10 Din. po članu), morat će nadoplatiti na istu 20%. — Kao potvrde za plaćenu sav. članarinu dogotovljene su sav. markice, koje će se slati udruženjima u onom broju, za koliko članova su platili sav. članarinu. Te markice imaju udruženja uljepiti sav. članovima za koje su platili sav. članarinu u sav. iskaznicu na mjesto gdje stoji: članarina S. Ž. O. U. I. 10 Din. Sav. iskaznica bez te markice nema vrijednosti.

4. Cirkulari. Upravo se razasliju cirkulari iz odgojnog referata glede rada s djecom, te referata kulturnog (upute za Bjalikovo veče i nešto materijala za isto). Na oba referata treba odmah odgovoriti.

R. O. S. Ž. O. U. (Zagreb, Ilica 31, III.

Našim pretplatnicima

VEĆ SMO U ZADNJEM KVARTALU OVOGA GODISTA, A JOŠ UVIJEK MNOGI PRETPLATNICI NISU NAMIRILI SVOJU PRETPLATU. UMOLJAVAMO SVE NAŠE PRIJATELJE, DA NAM SMJESTA POSALJU ZAOSTALU PRETPLATU, DA UPRAVA LISTA UZMOGNE UDOVOLJITI SVIM SVOJIM OBVEZAMA.

PORED TOGA UMOLJAVAMO SVE SUMISLJENIKE, DA SVAKOM ZGODOM NASTOJE NAČI NOVIH PRETPLATNIKA, KAKO BI NAŠ LIST DOISTA PRODRO U SVE ŽIDOVSKJE KUĆE.

UPRAVA »Ž I D O V A«.

PRICHE ZA ŽIDOVSKU DJECU.

Uprava Keren Kajemet Lejlsrael u Zagrebu izdala je ovu knjigu, koja je pored lijepoga sadržaja i vrlo lijepo opremljena. Knjiga se može dobiti kod uprave uz CIJENU OD DIN 25.— Pošto zaliha nije velika, upozorujemo reflektante, da odmah naruče ovu knjigu, jer se kasnije narudžbe ne će moći uvažiti.

Židovska Bogošt. općina, Požega (slavonska)

Natječaj.

Kod potpisane Ž. B. O. ispražnjeno je mjesto

RABINA

Traži se snanje hrvatskog jezika te osposobljenje za poduku jevrejske vjeronauke. Umoljava se ponude sa svjedodžbama ponijeti do 15. siječnja 1925.

Samo pozvani imaju pravo na naknadu troška. U požegi dne 17. XII. 1924.

Predstojnik:
Dr. Oskar Brichta

J. B. SOELLNERS Nachf. A. G.
REISSZEUGFABRIK
NÜRNBERG

Glavno zastupstvo za kraljevinu S.H.S.

Dioničarsko društvo
„MERKUR“
veletrgovina i konfekcija papira
ZAGREB, Ilica 31. Telef. 17-93.

Nosite radi njihovih mnogih prednosti

Kaučuk Pete i potplate.

Židovi Jugoslavije!

Darujte obilne priloge za osnutak jugoslavenske halučke farme u Erec Israelu!

VREĆE

iz jute, tekstilna i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašno, posije, ugali i t. d., dobija se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Vrhovca 13 ZAGREB Telefon 19-65

Kupujemo sve vrste upotrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu — Zavod za posuđivanje nepremovnih posjeda

SIMON WACHS

ZAGREB, NIKOLIĆEVA UL. BR. 12.

Preuzimlje sve
tapetarske radnje

uz solidnu izradbu i umjerene cijene.

Prva hrvatska valvrgovska željezna i
lijevana raba

Ferdo Hirschl k. l.

Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 379

Poslovanje: Petrinjska ulica broj 4

Preporuča svoje bogate skladište željezne rabe, posuda, gospodarskih strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste građevinskih potrebitina. Solidna raba, brza usluga, cijene umjerene.

PAMUK

sve vrsti i
u svim brojevima

Žuti — bijeli — farbani

A. ROMANO

ZAGREB,

Boškovićeve ulice broj 15

Brzjavni: DIANA Telefon broj 23-66

MOLINO

žutica platno

šifoni

vata (za poplune)

„ADRIJA“**opšte osiguravajuće društvo**

Ravnateljstvo za Hrvatsku, Slavoniju, Medjumurje i Sloveniju:
Zagreb, Nikolićeva ulica broj 14. — Telefon broj 20-88.

Vrši pod najpovoljnijim uslovima sve vrste osiguranja i to:

Osiguranje života na slučaj smrti, doživljenja, miraza ženskoj i kapitala muškoj deci, penzije, rente, kombinovano: miraz i školovanje dece, odnosno njihovo izdržavanje do punoletstva i narodno osiguranje bez lekarskog pregleda.

Osiguranje protiv požara;

Osiguranje imovine protiv krađe;

Osiguranje stakla protiv loma;

Osiguranje protiv tuče;

Osiguranje transporta.

„MIRIS“

tvornica običnog i
toaletnog sapuna
Bjelovar

Restauracija „KARMEL“

u prostorijama prijašnje restauracije **Kudžeta**,
Petrinjska ulica 26.

Solidna i dobra podvorbba, vazda svježja i dobra kuhinja.

Abonenti dobivaju popust.

Za obilnu posjetu molit
Restauracija „KARMEL“

Prva banatska fabrika makarona i testa
a. d. Veliki Bečkerek. (Banat)

Telefon 271-272

Brzjavni: Makaroni

nudja svoje nadasve dobre vrste tjesta iz
garantovane čiste banatske krupice (gries)
po napuljskom sistemu uz najpovoljnije
cijene.

Naročito preporuča
košer šel pesah

fabrikate, koji se proizvadjaju po nadzoru bečkerečkog nadzornika
Glavno zastupstvo za Zagreb

Makso Weiss

Najviše uspjeha
u Vašem podu-
zeću možete po-
lučiti ako opla-
šujete u našem
listu!

„M A C H E R“

Agentura za prodaju kuća i zemljišta.

Berislavićeva 4. - ZAGREB - Telefon 16-67.

Industrijalci, Banke-Bankari, Dioničarska društva, Amerikanci, advokati, lekari, senzali, trgovci, veliki i mali posjednici najprije, najlakše, najbrže, najjeftinije, najuspješnije možete kupiti-prodati kuće, vile, vinograde, gradilišta zemljišta, veleposjede, ako se obratite na opšte sa svog dobrog glasa poznatu koncesioniranu i sudbeno protokoliranu tvrtku „MACHER“

Južno voće

naranča, limuna, badema, lješnjaka, datulja, malaga i t. d. uz najjeftiniju cijenu.

Na veliko kod

I. DRAGONER, Zagreb, Nikolićeva 4

Centralna Banka za Trgovinu, Obrt i Industriju d. d.
Zagreb

Jelačićev trg broj 4 (vlastita palača)
Dionička glavica: Din. 80,000.000.—
Brzjavni: Centrobanka.

Telef.: Devizni odio: 3-07, 10-77, 13-33;
noćna služba: 7-78; mjenjačnica: 5-56;
kućna cen.: 2 85, 7-13, 7-96, 11-94, i 12-23.

Podružnice: Brod n/S., Djakovo, Ivanec, Karlovac, Klanjec, Krapina, Koprivnica, Maribor, Novi-Sad, Požega, Ruma, Varaždin i Vel. Trgovište. — Afilirani zavodi: u svim većim trgovačkim središtima Jugoslavije — Izravne veze: sa prvorazrednim bankama u cijeloj Europi i Americi.

Prima uloške na knjižice i na tekući račun uz najkulantniji kamatnjak — Eskomptira mjenice i devize — Financira i osniva obrtnička, trgovačka i industrijalna poduzeća — Kupuje i prodaje valute, devize vrijednosne papire. — Burzovne naloge obavlja kulantno i točno — Izdaje čekove i kreditna pisma, te obavlja isplate na temelju akreditiva na sva tu- i inozemna mjesta.